MALTA

QORTI TAL-MAGISTRATI (GHAWDEX) GURISDIZZJONI SUPERJURI

MAGISTRAT DR. ANTHONY ELLUL

Seduta tat-2 ta' Ottubru, 2008

Citazzjoni Numru. 133/2007

Victoria Xuereb armla ta’ Emanuel Anthony D’Alfonso f’ismu propja u bhala mandatarju ta’ ohtu Maryanne Lama mart Gennaro Lama, Carmelo, Paul, Raymond u Rita Carabott mart Eugenio Carabott, ahwa D’Alfonso

Vs

Angiolina Aquilina

Il-Qorti,

F’din il-kawza l-atturi qeghdin jitolbu dikjarazzjoni li *de cuius* kien iddekada mill-wirt ta’ martu skond testment *unica charta*, peress li wara l-mewt taghha kien biddel it-testment kwantu ghall-assi tieghu (Artikolu 593 tal-Kodici Civili) u ghamel ukoll donazzjoni ta’ immobbli. It-testaturi ma kellhomx tfal u fit-testment *unica charta* kienu hallew lil xulxin werrieta universali ta’ xulxin u ipprovdew li s-superstiti fosthom qieghed ihalli bhala werriet

universali in kwantu ghal nofs il-gid lill-oht it-testatur u nofs il-gid l-iehor lill-oht it-testatrici. Meta s-superstiti rrevoka l-ewwel testment halla bhala werrieta universali lill-oht martu u d-donazzjoni saret lill-istess persuna.

Rat ir-rikors guramentat li permezz tieghu l-atturi ppremettew u qeghdin jitolbu:

B'testment unica charta li sar fl-atti tan-nutar Giuseppe Cauchi tal-4 ta' Marzu 1964, il-mejtin Emmanuele Refalo u martu Maria Refalo (xebba Aquilina), kienu nnomminaw *"lil xulxin werrieta universali tal-beni taghhom kollha prezenti u futuri, mobili u mmobili, fis-sens illi l-predefunt fostom jinnomina werriet universali tieghu lis-superstitit fosthom";*

Illi fl-istess testment, l-imsemmija konjugi Refalo kienu ordnaw ukoll li wara l-mewt tas-superstiti fosthom, "*bhala werrieta universali tal-beni tieghu kollha prezenti u futuri, mobili u immobili jinnomina fi kwoti ugwali bejniethom lil Angiolina Aquilina, oht it-testatrici u lil Maria Giovanna Refalo, oht it-testatur. Fil-kas ta' premorienza ta' xi wahda minnhom Angiolina Aquilina u Maria Giovanna Refalo ghas-superstiti fost it-testaturi, dana jissostitwixxi minfloka premota lill-eredi testamentarju jew legittimi skond il-kas tal-werrieta nominata kif fuq, li tkun mietet qabel is-superstiti fost it-testaturi";*

F'dan it-testment it-testaturi ma kienux taw lil xulxin il-fakolta' lis-superstiti fosthom li jbiddel l-imsemmija dispozizzjonijiet testamentarji;

Maria Refalo mietet fit-3 ta' Marzu 1996 ;

B'testment li ghamel fl-20 ta' Gunju 1996, fl-atti tan-Nutar Paul G. Pisani, u cioe' tliet xhur wara l-mewt ta' martu, Emmanuele Refalo hassar u rrevoka kwalunkwe testment li kien ghamel qabel dak in-nhar, u nnomina bhala werrieta universali tieghu lill-konvenuta. Dan ghamlu bi ksur tad-dispozizzjonijiet tal-artikolu 593(1) tal-Kodici Civili Kap. 16 (qabel ma gie emendat bl-Att XVIII tal-2004), u

ghalhekk iddekada mill-vantaggi li kien jaghtih it-testment unica charta tal-4 ta’ Marzu 1964, fuq imsemmi;

Il-werrieta Maria Giovanna Refalo li giet nominata minn Emmanuele u Maria Refalo bit-testment taghhom *unica charta* fuq imsemmi, mietet improle u ntestata fil-11 ta’ Lulju 1996 u ghalhekk wirtuha *ex lege* l-atturi u ohrajn;

B’kuntratt ta’ donazzjoni li sar fl-atti tan-Nutar Enzo Dimech tas-27 ta’ Jannar 2000, Emmanuele Refalo ttrasferrixxa b’titolu ta’ donazzjoni favur il-konvenuta (a) id-dar bin-numru 45, Triq Ta’ Wara s-Sur, Victoria, Ghawdex, (b) il-garage fi Triq Ganni Vassallo, Victoria, Ghawdex, u (c) il-flat internament markat bin-numru wiehed (1) formanti parti minn blokk bini minghajr numru u jismu “Bastion Flats”, fi Triq Wied Seqer, Victoria, Ghawdex, u nofs indiviz ta’ l-arja sovrastanti ghall-blokk u nofs indiviz tal-garage fil-pjan ta’ terran ta’ l-istess blokk;

Minn dawn il-proprjetajiet li gew ittrasferiti b’donazzjoni minn Emmanuele Refalo lill-konvenuta, Maria Refalo kellha nofs indiviz, kif jirrizulta mill-kuntratt ta’ trasferiment *causa mortis* tal-istess Maria Refalo – esibita u markata E, u hija ma kelliex assi ohrajn immobiljari;

B’dan il-kuntratt ta’ donazzjoni, dak li gie ordnat mill-mejta Maria Refalo u zewgha Emmanuele Refalo fit-testment taghhom *unica charta* hawn fuq imsemmi a rigward ta’ kif u fuq min ghandu jghaddi l-wirt taghha wara l-mewt tas-superstiti fosthom, ma setghax ikollu effett kwantu ghall-testment li kien sar komuni mal-mara tieghu bit-testment li sussegwentement ghal mewt ta’ martu, hu kien ghamel wahdu fl-20 ta’ Gunju 1996, fl-atti tan-Nutar Paul G. Pisani;

Dak il-kuntratt ta’ donazzjoni li sar bejn Emmanuele Refalo u l-konvenuta huwa simulat u sar biex jiddefrawda d-drittijiet tal-atturi;

Emmanuele Refalo miet fil-21 ta’ Settembru 2001;

Ghalhekk l-atturi talbu lil din il-Qorti;

1. Tiddikjara li huma bhala werrieta legittimi tal-mejta Giovanna Refalo ghandhom drittijiet li jirtu u jissucciedu f’sehem mill-wirt tal-mejta Maria Refalo, u dan is-sahha ta’ dak li gie ordnat u regolat mill-istess Maria Refalo bit-testment *unica charta* li hi u zewgha Emmanuele Refalo kienu ghamlu flimkien fl-atti tan-Nutar Giuseppe Cauchi tal-4 ta’ Marzu 1964, u dan minhabba li dak li kien ghamel zewgha wara l-mewt taghha, huwa kien iddekada mill-vantaggi u drittijiet kollha li kien jaghtih dak l-istess testment fuq l-assi taghha.

2. Tiddikjara ghalhekk ukoll il-kuntratt ta’donazzjoni tal-27 ta’ Jannar 2000, li sar fl-atti tan-Nutar Paul G. Pisani huwa simulat, u huwa biss validu ghas-sehem li Emmanuele Refalo kelli mill-assi tieghu propju u mhux ukoll ghas-sehem mill-propjeta’ d’dak l-att ittrasferita, li kienu ta’ u li gew imhollija b’wirt minn martu Maria Refalo.

3. Konsegwentement tannulla u tirrexxindi l-kuntratt ta’ donazzjoni tal-27 ta’ Jannar 2000, li sar fl-atti tan-Nutar Paul G. Pisani, integralament, jew alternattivament jigi dikjarat validu biss *in parte*, u null u ta’ l-ebda effett ghall-parti l-ohra fejn jirrgwarda s-sehem li kellha Maria Refalo mill-istess beni li gew b’daka l-att ittrasferiti lill-konvenuta.

Rat it-twegiba guramentata prezentata minn Angiolina Aquilina li permezz taghha eccepiet:

1. Preliminarjament jinghad illi fl-20 ta’ Gunju 1996, ma sar l-ebda kuntratt ta’ donazzjoni izda testment u dan kif jirrizulta mid-dokument ipprezentat mill-istess atturi. Il-konvenuta qeghda tirrizerva l-posizzjoni taghha li tressaq risposta ulterjuri wara li issir id-debita korrezzjoni, dejjem jekk ikun il-kaz.

2. Fi kwalunkwe kaz, l-azzjoni odjerna hija insostenibbli u dan ghas-segwenti ragunijiet;

a. Illi Emmanuele Refalo ma ghamel xejn li bih seta jiddekadi mid-drittijiet successorji tieghu u ta’ martu Maria Refalo. Di fatti Emmanuele Refalo kien il-werriet

universali ta’ Maria Refalo, u meta din giet nieqsa, huwa ghamel id-dikjarazzjoni *causa mortis*, u konsegwentement huwa sar propjetarju assolut ta’ gidha kollhu. Ghalhekk seta jiddisponi liberament minn gidu.

b. Illi di piu, ghar-rigward tat-testment ta’ l-4 ta’ Marzu, 1964 id-decujii konjugi Refalo qatt ma setghu jorbtu lis-supersisti fosthom kif ghandhom jiddisponu minn gidhom wara li dan/din jkun/tkun wiret/wirtet il-gid tal-parti l-ohra. Jigifieri meta Emmanuele Refalo wiret lil martu, minkejja li kien hemm miktub fit-testment li huwa kellu jhalli l-gid taghhom lil intimata Angolina Aquilina jew lil Maria Giovanna Refalo (jew lil werrieta ta’ dawn ta’ l-ahhar), l-istess konjugi Refalo fir-rejalta qatt ma setghu jaghmlu disposizzjoni ta’ di nix-xorti li tmur kontra l-ligi. Kulhadd huwa liberat li jiddisponi minn gidu kif irid hu wara mewtu u zgur li f’dan il-kaz ma japplikax id-dispost ta’ l-artikolu 593 tal-Kodici Civili.

c. Illi fi kwalunkwe kaz, dak li ghamel id-decujus Emmanuele Refalo kien li propju ippremja lil minn kien qieghed jghinu fil-bzonnijiet tieghu wara l-mewt ta’ martu. Kienet qeghda tghinu, u dan kif jista jigi ippruvat fil-kawza l-konvenuta. L-atturi qatt ma taw sehemhom sabiex jghinu lid-decujus Emmanuele Refalo wara l-mewt ta’ Maria. Ghalhekk kien gustifikat id-decujus Emmanuele Refalo li jhalli l-gid tieghu u li kien wiret minghand martu lill-intimata.

d. Fi kwalunkwe kaz, zgur li f’dan il-kaz ma hemmx simulazzjoni fil-kuntratt ta’ donazzjoni li sar fis-27 ta’ Jannar, 2000 u ghalhekk dan huwa validu u skond il-ligi. Apparti li dan il-kuntratt ma huwiex simulat, l-atturi jridu jippruvaw tali simulazzjoni, jekk tezisti.

Semghet ix-xhieda.

Rat l-atti tal-kawza nkluz in-noti ta’ sottomissjonijiet li gew prezentati mill-partijiet.

Rat il-verbal tas-seduta tas-17 ta’ April 2008 minn fejn jirrizulta li l-kawza thalliet ghal-lum ghas-sentenza.

Ikkunsidrat:-

1. Il-fatti tal-kawza huma s-segwenti:-

(a) Emmanuele Refalo u Maria Refalo kienu mizzewgin. L-atturi huma l-ahwa ta’ Emmanuele Refalo filwaqt li l-konvenuta hi oht Maria Refalo.
(b) Fl-4 ta’ Marzu 1964 il-konjugi Refalo ghamlu testment *unica charta* fl-atti tan-nutar Dr. Giuseppe Cauchi (fol. 6). F’dan it-testment it-testaturi pprovdew billi:

1. It-testaturi hallew lil xulxin *“….werrieta universali tal-beni taghhom.”* (Tieni Artikolu); u imbaghad
2. *“It-testatur superstiti imbaghad bhala werrieta universali tal-beni tieghu kollha prezenti u futuri mobili u immobbli jinnomina fi kwoti ugwali bejniethom lil Angiolina Aquilina, oht it-testatrici u lill Maria Giovanna Refalo oht it-testatur. Fil-kaz ta’ premorjenza ta’ xi wadha minnhom Angiolina u Maria Giovanna Refalo, ghas-superstiti fost it-testaturi dana jissostitwixxi minn flokha premorta lill-eredi testamentarji jew legittima skond il-kaz tal-werrieta nominata kif fuq li tkun mietet qabel is-superstiti fost it-testaturi.”* (Tielet Artikolu).

It-testaturi ma tawx lil xulxin il-fakulta’ li jhassru t-testment kwantu ghall-assi ta’ xulxin minghajr ma jinkorru fil-penalita’ komminata mil-ligi.
(c) Maria Refalo mietet fit-3 ta’ Marzu 1996 (fol. 8).
(d) Fl-20 ta’ Gunju 1996, Emmanuele Refalo ghamel testment fl-atti tan-nutar Dr. Paul George Pisani (fol. 15) fejn filwaqt li hassar u rrevoka kull testment li ghamel qabel, iddikjara li qieghed *“….jinnomina u jistitwixxi bhala eredi universal ital-beni tieghu kollha mobbli u immobili, prezenti u futuri, lil Angiolina Aquilina, xebba, bint il-mejtin Salvu Aquilina u Teresa nee’ Cassar, imwielda u residenti Victoria, Ghawdex.”*. Dan kien l-ahhar testment li ghamel Emmanuele Refalo.
(e) Maria Giovanna Refalo mietet fil-11 ta’ Lulju 1996. Mietet intestata u m’huwiex kontestat li l-atturi huma werrieta taghha, flimkien ma’ Emmanuele Refalo.

(f) Permezz ta’ kuntratt tas-27 ta’ Jannar 2000 fl-atti tan-nutar Dr. Enzo Dimech (fol. 20), Emmanuele Refalo ta b’donazzjoni lill-konvenuta proprjeta’ mmobbli u fil-kuntratt saret dikjarazzjoni li *“din id-donazzjoni qed issir talli d-donatarja ghamlet bosta kuri, servigi u assistenzi mad-donanti u il-mejta martu, tul hafna snin.”* (fol. 21).
(g) Emmaneule Refalo miet fil-21 ta’ Settembru 2001 (fol. 23).

L-atturi qeghdin jippretendu li bhal werrieta legittimi ta’ Maria Giovanna Refalo li mietet fil-11 ta’ Lulju 1996, ghandhom sehem mill-eredita’ ta’ Maria Refalo li mietet fit-3 ta’ Marzu 1996 peress li zewgha (Emmanuele Refalo) wara l-mewt ta’ martu kien ghamel testment iehor li bih hassar l-ewwel testment u ghamel ukoll att ta’ donazzjoni. Ghalhekk it-tezi taghhom hi li Emmanuele Refalo (hu whud mill-atturi u z-ziju ta’ ohrajn) ma jistax jitqies bhala l-werriet universali ta’ martu ghaliex iddekada mill-beneficcju tat-testment ta’ martu.

2. Fil-kaz taghna rilevanti hu l-fatt li l-atturi huma fost il-werrieta ta’ Maria Giovanna Refalo, li fit-testment *unica charta* giet istitwita bhala werrieta tas-superstiti flimkien mal-konvenuta. L-atturi m’ghandhom l-ebda relazzjoni konsangwina ma’ Maria Refalo. Din il-kawza saret mill-atturi bhala *“werrieta legittimi tal-mejta Maria Giovanna Refalo”* tant li f’din il-vesti qeghdin jippretendu li ghandhom id-dritt li *“…jirtu u jissucciedu f’sehem mill-wirt tal-mejta Maria Refalo”* (fol. 3). Hu evidenti li l-atturi qeghdin jippretendu li ghandhom dritt li jircievu mill-wirt ta’ Maria Refalo in vista ta’ dak li jinghad fit-Tielet Artikolu. M’hemmx dubju li rrispettivament dwar jekk Emmanuele Refalo ddekadiex mill-beneficcju tat-testment ta’ martu, l-atturi jridu jaghtu prova li ghandhom dritt li jirtu sehem mill-wirt ta’ Maria Refalo. Il-kawza li ghamlu hi bazata fuq din il-premessa.

L-Artikolu 594 tal-Kodici Civili jipprovdi li f’kaz fejn hemm lok ta’ dekadenza ta’ wiehed mill-konjugi mill-wirt ta’ l-iehor b’applikazzjoni tal-Artikolu 593 tal-Kodici Civili:-

"…… l-assi tat-testatur li jmut l-ewwel, bil-frottijiet kollha minn dak in-nhar tal-mewt tieghu, ighaddi kollu, ***jekk huwa stess ma jkunx iddispona xort'ohra****,* ***lill-werrieta minnu mahtura****, jew fin-nuqqas ta' dawn,* ***lill-werrieta tieghu legittimi****…….".*

Ghaldaqstant, f'kaz ta' dekadenza l-gid **ighaddi kollu (bil-frottijiet minn dakinhar tal-mewt)**:-

i) Bil-mod li jkun ordna t-testatur li jmut l-ewwel f'kaz ta' dekadenza, cjoe' jkun iddispona x'ghandu jigri fil-kaz ta' dekadenza; fin-nuqqas
ii) Favur il-werrieta mahtura mit-testatur li jmut l-ewwel; u fin-nuqqas
iii) Il-werrieta legittimi tat-testatur li jmut l-ewwel

Il-Qorti ma taqbilx mat-tezi tal-atturi in kwantu qeghdin jippretendu li huma werrieta ta' Maria Refalo jew li ghandhom xi dritt ghal xi sehem mill-wirt taghha:-

(a) Maria Giovanna Refalo mietet qabel huha Emmanuele Refalo (is-superstiti) u skond it-testment *unica charta* f'kaz ta' premorjenza tal-werriet/a (Angiolina Aquilina u Maria Giovanna Refalo) qabel is-superstiti, ssehh sostituzzjoni billi jirtu l-ahwa ta' dawn il-werrieta[1]. Ghalhekk jekk ghandhom xi drittijiet dan hu ghaliex hemm is-sostituzzjoni u mhux ghaliex huma werrieta ta' Maria Giovann Refalo.
(b) Maria Giovanna Refalo (oht l-atturi) m'hijiex werrieta ta' Maria Refalo (il-mara tas-superstiti). Fit-testment *unica charta* jinghad espressament li hu t-testatur superstiti (ara tielet artikolu – fol. 6) li qieghed jistitwixxi bhala werrieta lil Maria Giovanna Refalo u Angiolina Aquilina. Gialadarba Maria Refalo mietet qabel zewgha, m'hijiex *"it-testatur superstiti"*. Id-disposizzjoni li biha Maria Giovanna Refalo u Angiolina Aquilina thallew werrieta universali hi ta' Emmanuele Refalo, ghaliex hu kien is-superstiti, u mhux ta' Maria Refalo. L-uniku werriet

[1] Ara Tielet Artikolu (fol. 6).

li istitwit Maria Refalo kien zewgha Emmanuele Refalo u ma nnominat lil hadd bhala werriet taghha fl-eventwalita' ta' dekadenza min-naha ta' zewgha. Ghalhekk jekk ghal grazzja ta' l-argument ghandha tigi applikata s-sanzjoni kontemplata fl-Artikolu 593 tal-Kodici Civili (Kap. 16) il-wirt ta' Maria Refalo ghandu jitqies li ddevolva *ab intestato* lill-qraba taghha skond il-ligi.

(c) Maria Giovanna Refalo (li kif rajna mietet erbgha (4) xhur wara Maria Refalo) u l-atturi lanqas ma jikkwalifikaw bhala ***"werrieta tieghu legittimi"*** (Artikolu 594 tal-Kodici Civili). Jekk wiehed kellu ghall-grazzja tal-argument biss jargumenta li b'dak li ghamel is-superstiti (Emmanuele Refalo) iddekada mill-vantaggi li jaghtih dak it-testment fuq l-assi tal-konjugi predefunta, l-assi tal-mara tieghu (Maria Refalo) ighaddu ghand il-werrieta legittimi taghha. Dawn certament m'humiex l-atturi li m'ghandhom l-ebda rabta konsangwina ma' Maria Refalo. Anzi semmai hi l-konvenuta stess (oht Maria Refalo) li hi l-werrieta ta' ohtha u dan b'applikazzjoni tal-provvedimenti dwar successjoni *ab intestato*.

Fuq dawn il-konsiderazzjonijiet l-azzjoni ta' l-atturi ghandha tfalli.

3. F'kull kaz u bla pregudizzju, anke jekk ghal finijiet ta' principju biss wiehed kellu jezamina jekk Emmanuele Refalo kienx tilef il-jeddijiet kollha fuq l-assi ta' martu, il-Qorti m'hijiex konvinta mill-argument tal-atturi.

Il-ligi applikabbli ghal fattispecjie ta' dan il-kaz hi ta' qabel l-emendi ntrodotti bl-Att XVIII tal-2004. L-Artikolu 593 tal-Kodici Civili (Kap. 16) jipprovdi:-

"(1) Izda, kemm-il darba f'testment unica charta, it-testaturi jkunu hallew wiehed lill-iehor, bi proprjeta' jew b'uzufrutt, il-hwejjeg taghhom kollha, jew il-bicca l-kbira taghhom, it-testatur li jibqa' haj wara l-iehor u li jhassar it-testment kwantu ghall-assi tieghu, jitlef, jekk it-testatur li jmut qabel ma jkunx iddispona xort'ohra, kull jedd li kellu bis-sahha ta' dak it-testment fuq l-assi tat-testatur li jmut qabel.

(2) Din ir-regola tghodd ukoll meta, ghad li t-testatur li jibqa' haj wara l-iehor ma jkunx hassar it-testment, dan it-testment minhabba eghmilu, ma jkunx jista' jkollu effett kwantu ghall-assi tieghu.”.

Hu floku li jinghad li bhala principji:

(b) Testment *unica charta* jista' jsir biss bejn il-mizzewgin (Artikolu 592 tal-Kodici Civili).
(c) Fejn fit-testment il-konjugi jkunu taw lil xulxin id-dritt li jvarjaw minghjar ma jiddekadu mill-beneficcju tat-testment, m'hemmx lok li s-superstiti jitlef kull jedd fuq l-assi tat-testatur li jmut qabel f'kaz li xi hadd minnhom ihassar it-testment.
(d) *“In-natura tat-testment unica charta hija specjali hafna, ghaliex oltre n-natura ta' testment ghandu mhallta mieghu n-natura ta' kuntratt.”* (**Maria Bianchi vs Maggur James A. Galizia** deciza mill-Qorti tal-Appell fid-19 ta' April 1937 – Vol. XXIX.i.991).
(e) Fil-gurisprudenza jidher li hu accettat li t-thollija ta' legat rimuneratorju ma jwassalx sabiex it-testatur li jibqa' haj jiddekadi mill-vantaggi li jikseb minn dak it-testment, in kwantu legat simili jikkonsisti fi hlas ta' dejn. Madankollu l-Qorti ghandha l-awtorita' li tissindika jekk dak il-legat huwiex proporzjonat ghas-servigi li jkun ippresta l-legatarju.
(f) Minkejja li l-ligi tikkontempla d-dekadenza min-naha tat-testatur li jibqa' haj fuq l-assi tat-testatur li jmut qabel f'kaz li dak li jibqa' haj ihassar it-testment fir-rigward tal-assi tieghu, is-superstiti xorta ghandu liberta' assoluta li jvarja jew jirrevoka t-testment. Dan fis-sens li t-testment gdid li jkun ghamel jibqa' validu, ghalkemm dan jista' jwassal biex is-superstiti jitlef il-jeddijiet li jkun akkwista bis-sahha tat-testment *unica charta* fuq l-assi tat-testatur li jmut qabel[2].
(g) Id-dekadenza tista' ssehh ukoll anke fejn is-superstiti ma jaghmilx testment iehor, izda minhabba *“eghmilu”* it-testment ma jkunx jista' jkollu effett fir-rigward

[2] Ara f'dan il-kuntest sentenza tal-Prim'Awla Qorti Civili fil-kawza **Emanuela Gauci vs Lawrence Mifsud et** deciza fl-4 ta' April 2006.

tal-assi tieghu; *“Tale disposto, infatti, non si riferisce al cambiamento per parte del superstite del testamento, che anzi si suppone mantenuto, ma a qualunque altro fatto per cui lo stesso non possa svolgere il suo effetto, come sarebbe la donazione del patrimonio del superstite o di una parte considerevole di esso, oppure la sopravvenienza di un figlio al testatore superstite che prima non ne aveva, o il suo passaggio a seconde nozze, e cosi via.”* (**Carmelo Aquilina et vs Carmela Bugeja et** deciza mill-Qorti tal-Appell fl-24 ta’ Jannar 1930 – Vol. XXVII.i.419).

(h) Fejn issehh id-dekadenza, l-assi tat-testatur (inkluz il-frottijiet kollha mid-data tal-mewt) jghaddu ghand il-werrieta mahtura mit-testatur li miet l-ewwel u fin-nuqqas ghand il-werrieta tieghu legittimi (Artikolu 594 tal-Kodici Civili).

(i) F’kaz ta’ testment li jwassal ghal dekadenza tat-testatur li jmut l-ahhar, din il-piena *“….tkun konstatata bilfors fil-mewt tas-superstiti li kiser il-kelma tieghu, ghaliex it-testment ta’ persuna johrog l-effett tieghu meta tmut dik il-persuna u mhux qabel…..”* (**Maria Bianchi vs Maggur James A. Galizia** deciza mill-Qorti tal-Appell fid-19 ta’ April 1937 – Vol. XXIX.i.991).

4. Il-problema li tezisti f’dan il-kaz hi li t-testment *unica charta* ma fihx biss disposizzjoni reciproka bejn it-testaturi imma wkoll disposizzjoni favur terzi persuni, fis-sens li fit-testment dawn it-terzi gew istitwiti werrieta universali mis-superstiti. Li kieku ma kenitx tezisti din l-ahhar disposizzjoni ma kienx ikun hemm l-ebda kwistjoni in kwantu s-superstiti, bil-mewt ta’ martu kien isir proprjetarju assolut tal-assi kollha taghha. Ovvjament id-disposizzjoni li biha jkun istitwixxa lill-martu bhala eredi tieghu tibqa’ bla effett minhabba li martu mietet qablu, u l-assi tas-superstiti u dawk tal-predefunta kienu jsiru wahda. F’dawk ic-cirkostanzi t-testatur li jibqa’ haj (fil-kaz taghna Emmanuele Refalo) kien ikollu liberta’ assoluta li jiddisponi mill-gid kollu kif irid minghajr ma jinkorri f’xi forma ta’ dekadenza (f’dan il-kuntest ara sentenzi tal-Prim’Awla tal-Qorti Civili fl-ismijiet **Emanuela Gauci vs Lawrence Mifsud et** deciza fl-4 ta’ April 2006 u tal-Qorti

tal-Appell fl-ismijiet **Mary Caruana et vs Giuseppina Ainsworth** deciza fil-31 ta' Ottubru 2007). Pero' l-qorti hi tal-fehma li l-fatt li s-superstiti (Emmanuele Refalo) ghamel testment wara t-testment *unica charta* u ghamel ukoll kuntratt ta' donazzjoni, ma jfissirx b'daqshekk li awtomatikament jiddekadi mill-jeddijiet kollha fuq l-assi ta' martu. Kull kaz ghandu jitqies skond ic-cirkostanzi partikolari tieghu, iktar u iktar meta wiehed jiftakar li d-dekadenza hi penali. F'dan il-kaz:-

(a) Mit-testment jirrizulta bl-iktar mod car li t-testaturi hallew lil xulxin **werrieta universali**. Fil-fehma tal-Qorti din ma tistax tiftiehem mod iehor ghajr il-gid kollu li kien jifforma parti mis-successjoni taghhom. Skond l-Artikolu 590 tal-Kodici Civili: *"id-disposizzjoni b'titolu universali hija dik li biha t-testatur ihalli lill-persuna wahda jew izjed **il-gid tieghu kollu** jew sehem minnu."*. Ir-raguni tghidlek li kieku l-konjugi riedu li kull wiehed minnhom ikollu biss it-tgawdija tal-assi ta' xulxin *vita durante*, fit-testment kien jinghad minflok li qeghdin ihallu biss l-uzufrutt lil xulxin; *"Illi l-gurisprudenza tal-qrati taghna hi pacifika fis-sens illi l-uzufruttwarju generali ma hux eredi, avolja t-testatur isejjahlu hekk, u huwa biss semplici legatarju (P.A. Apap Bologna vs Delicata 8.5.1897, Vol. XVI.ii.46; Appell Albanese vs Caruso 17 ta' Marzu 1911, Vol. XXI.i.301)."* (**Giuseppe Borg vs Marianna Borg** deciza mill-Qorti tal-Appell fit-30 ta' Marzu 1936 – Vol. XXIX.i.581).
(b) Kien biss wara l-mewt ta' martu (Maria Refalo) li Emmanuele Refalo biddel it-testment fis-sens li minflok halla lil Maria Giovanna Refalo (ohtu) u lill-konvenuta bhala werrieta tieghu, innomina lill-konvenuta bhala eredi universali tieghu (fol. 15). F'dak l-istadju hu kien diga' werriet ta' martu.
(c) Permezz tat-testment *unica charta*, l-atturi hadu hsieb li f'dak l-istadju is-superstiti fosthom (ovvjament ma kienux jafu min kien ser ikun) jinnomina l-werrieta tieghu u b'hekk is-successjoni tieghu ma tkunx *ab intestato*. M'hemmx dubju li f'kazijiet simili d-disposizzjoni li xi hadd mill-konjugi jkun ghamel favur il-konjugi li jmut l-ewwel, ser tibqa' minghajr effett. Id-disposizzoni li kull wiehed mit-testaturi ghamel favur l-iehor, *"….is*

considered to be the consideration for what is bequeathed to him or her by the other, and therefore, the revocation of the will by one of them ought to bring about automatically the revocation of the dispositions made by the other in favour of the former."[3].

(d) Wiehed jista' forsi jargumenta li l-intenzjoni u l-ftehim bejn it-testaturi kien li membru wiehed tal-familja ta' kull testatur minnhom jibbenefika f'sehem ugwali mill-wirt tas-superstiti, fis-sens li l-gid ma jmurx kollu fuq familja wahda. Fil-fatt fit-testment jinghad li f'kaz ta' permorjenza ta' Maria Giovanna Refalo jew ta' Angiolina Aquilina (il-konvenuta), jigu sostitwiti bil-werrieta taghhom. Pero' li ghandna partikolari f'dan il-kaz hu li meta s-superstiti ghamel it-tieni testment dan ma nnominax bhala werrieta universali tieghu lill-ohtu jew xi terza persuna imma lill-oht martu (il-konvenuta). Il-probabilita' hi li Maria Refalo, meta saret disposizzjoni simili, riedet tizgura li tiffavorixxi lill-ohtha bhala l-persuna li maghha ghandha relazzjoni konsangwina. Argument li japplika wkoll fil-kaz ta' Emmanuele Refalo. F'dan ir-rigward il-konvenuta xehedet: *"ohti qalti li halliet lili l-gid u hu halla lil ohtu jisimha Mari Gwann."* (fol. 51). Is-superstiti mhux talli ma ghamel xejn li bih seta' zvantagga lill-oht martu, talli hu stess hallilha werrieta universali bit-testment li ghamel fl-10 ta' Gunju 1996 fl-atti tan-nutar Dr. Paul George Pisani. F'dawn ic-cirkostanzi il-qorti ma tistax tasal ghal konkluzjoni li Emmanuele Refalo kiser il-ftehim li kellu ma' martu u li dak li ghamel kien per ezempju ntiz biex b'xi mod jiddefrawda lill-persuna li martu riedet li tigi vvantaggjata. Il-qorti m'hijiex sodisfatta li b'dak li ghamel Emmanuele Refalo seta' jinfluwenza l-hsieb tal-predefunta kieku kienet taf li zewgha kellu l-hsieb li jbiddel it-testment bil-mod li ghamel.

(e) Il-qorti lanqas ma tista' taqbel ma' xi argument fis-sens li mit-testment jirrizulta li Maria Refalo halliet lil zewgha werriet universali mhux biss bhala korrispettiv li ghamel disposizzjoni identika fil-konfront taghha, imma

[3] *Notes on Law of Succession*, Prof. V. Caruana Galizia pagna 962.

wkoll ghal fatt li halla lill-ohtu u lill-konvenuta werrieta universali f'kaz li jmut wara martu[4].

Fir-rigward tal-kuntratt ta' donazzjoni li gie ppubblikat fis-27 ta' Jannar 2000 fl-atti tan-nutar Dr. Paul George Pisani, il-qorti tqies li ghall-istess ragunijiet moghtija hawn fuq dan il-kuntratt ma jistax iwassal biex is-superstiti Emmanuele Refalo jitlef il-jeddijiet fuq l-assi ta' martu. Dan meta wiehed iqies li d-donazzjoni saret lill-konvenuta, l-istess persuna li fit-tieni testment gie istitwita bhala werrieta universali ta' Emmanuele Refalo. In oltre, il-qorti lanqas ma tista' tasal ghal konkluzjoni li minn qari tat-testment *unica charta* jirrizulta li l-intenzjoni u l-ftehim bejn it-testaturi kien li min jibqa' haj mit-testaturi ma jkunx jista' jiddisponi mill-gid permezz ta' atti *inter vivos*.

Ghal dak li jikkoncerna t-tieni u t-tielet talba, dawn huma konsegwenzjali ghall-ewwel talba. Gialdarba l-ewwel talba ser tigi michuda l-konsegwenza naturali hi li ghandhom jigu michuda t-tieni u t-tielet talba.

Ghal dawn il-motivi l-Qorti qeghda taqta' u tiddeciedi l-kawza:-

1. Tiddikjara li l-mertu tal-ewwel eccezzjoni hu llum ezawrit wara l-korrezzjoni li saret fir-rikors guramentat b'riferenza ghad-data tal-pubblikazzjoni tal-kuntratt ta' donazzjoni, spejjez ghall-konvenuta.

2. Tilqa' l-ewwel eccezzjoni fis-sens li b'dak li ghamel Emmanuele Refalo huwa ma ddekadiex mill-beneficcju tat-testment ta' Maria Refalo u inoltre ghar-ragunijiet li nghataw fil-parti tas-sentenza fejn il-qort ghamlet il-konsiderazzjonijiet, tichad it-talbiet kollha tal-atturi bl-ispejjez kontra taghhom.

---

[4] Dan it-tip ta' argument kien sar mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fil-kawza **Luigi Caruana et vs Angiolina Spiteri** deciza fid-9 ta' Jannar 1882 (Vol. IX.637) li kienet tittratta dekadenza taht il-ligi Municipali .

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------